

درس دوم

محتوای نوشتاری کتاب: دین و زندگی دوازدهم تجربی	بنام خدا معاونت آموزش متوسطه نظری دبیرخانه راهبری کشوری دین و زندگی تولید شده در استان کهگیلویه و بویراحمد	فصل: اول بخش: اول درس دوم طراح علی سینایی
--	---	---

سال تحصیلی: 99-1400

موضوع: **یگانه بی همتا**

اهداف یادگیری:

هدف کلی: **درک حقیقت توحید و مراتب آن**

اهداف رفتاری: از دانش آموزان انتظار می رود در پایان این درس بتوانند:

- 1- معنای توحید را بیان کند.
- 2- مراتب توحید را تشخیص دهد.
- 3- مراتب توحید را توضیح دهد.
- 4- معنای شرک را بداند.
- 5- مراتب شرک را تشخیص بدهد.
- 6- مراتب شرک را توضیح دهد.
- 7- آیا درخواست از غیر خدا مساوی با شرک است؟
- 8- جریان تکفیری ها را بشناسد و عقاید آن ها را توضیح دهد.

چکیده: این درس به توحید و مراتب آن پرداخته است.

- 1- توحید در خالقیت
- 2- توحید در مالکیت
- 3- توحید در ولایت
- 4- توحید در ربوبیت

***توحید** یعنی اعتقاد به خدای یگانه دارای مراتب زیر است:

- 1- شرک در خالقیت
- 2- شرک در مالکیت
- 3- شرک در ولایت
- 4- شرک در ربوبیت

***شرک** به معنای شریک قراردادن برای خداست و دارای مراتب زیر است:

توضیح درس:

*مهم ترین اعتقاد دینی توحید است. دین توحید اسلام و کتاب توحید قرآن است. سرلوحه دعوت همه پیامبران توحید است.

خداوند در قرآن کریم احکام، اخلاق و همه اعمال فردی و اجتماعی را بر **معنای توحید** قرار داده است.

توحید به معنای اعتقاد به خداوند یکتاست. یعنی خداوند بی همتا است و شریکی ندارد.

مهمترین شمار توحیدی جمله **«لا اله الا الله»** است که با تحقق این عبارت نتایج زیر حاصل می شود:

1- حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می شود.

2- دفاع از حقوق فرد بر مسلمانان واجب می شود.

3- فرد در گروه برادران و خواهران دینی قرار می گیرد.

1- توحید در خالقیت

2- توحید در مالکیت

3- توحید در ولایت

4- توحید در ربوبیت

*توحید و یگانگی خداوند مراتبی دارد که برخی از آن مراتب عبارتند از:

1- توحید در خالقیت: معتقد بودن به اینکه خداوند تنها خالق و مبدأ جهان است و همه موجودات مخلوق خداوند هستند و در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد. و آیه «الله خالق کل شی» اشاره به توحید در خالقیت دارد.

2- توحید در مالکیت: چون خداوند تنها خالق جهان است. مالکیت جهان نیز با خود خداوند است، چون هر شخصی چیزی را بسازد بالطبع متعلق به خودش است. و آیه «الله مافی السماوات وما فی الارض» اشاره به توحید در مالکیت دارد.

3- توحید در ولایت: هر کسی مالک چیزی باشد، حق تصرف و تغییر در آن را هم دارد. و آیه «لهم من دونه من ولی ولایشرک فی حکمه احدا» اشاره به توحید ولایت دارد.

پیامبران و ائمه (ع) به اذن الهی در عالم تصرف دخل و تصرف می کنند و ایشان واسطه ولایت خدا با بندگان خداوند هستند.

4- توحید در ربوبیت: کلمه «رب» یعنی مالک و صاحب اختیاری که تدبیر و پرورش مخلوق به دست اومی باشد.

چون خداوند هم خالق و هم مالک و ولی جهان خلقت است پس تدبیر هستی را برعهده دارد و آیه «وهو رب کل شی» اشاره به توحید ربوبیت دارد.

شرک: یعنی شریک قراردادن برای خداوند. انسان مشرک معتقد است خداوند شریک دارد. که خود شرک دارای مراتب زیر است:

1- شرک در خالقیت: وقتی فرد اعتقاد داشته باشد که چند خالق این جهان را آفریده اند به این نوع شرک دچار شده است.

*اثبات اینکه خداوند در آفرینش جهان شریک ندارد.

مقدمه اول: اگر ما تصور کنیم که چند خالق هر کدام بخشی از جهان را آفریده اند این معنی را می دهد که خالق ما محدود و ناقص هستند و نمی توانند کل جهان را بیافرینند.

مقدمه دوم: معنای دیگری که این اعتقاد دارد این است که هر یک از این خدایان کمالاتی دارد که بقیه خدایان ندارند وقتی اینگونه باشد یعنی ناقصند و شخص ناقص خود نیازمند است.

نتیجه: تصور چند خدایی صحیح نیست و جهان خالقت یک آفریننده دارد.

2- شرک در مالکیت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند در کنار او ، دیگران هم مالک قسمتی از همان هستند که این اعتقاد نتیجه معتقد بودن به شرک در خلقت است.

3- شرک در ولایت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار خداوند، افراد دیگری سرپرستی یعنی جهان را برعهده دارند و حق تصرف در عالم خلقت را دارند.

4- شرک در ربوبیت: اعتقاد به اینکه علاوه بر خداوند و در کنار خداوند افراد دیگری هستند که تدبیر موجودات عالم را برعهده دارند.

آیا درخواست از غیر از خدا شرک محسوب می شود؟

خداوند در جهان خلقت رابطه علیت میان پدیده ها حاکم کرده است.

مثلاً آتش موجب گرما، دارو سبب شفا می شود در امور معنوی هم رابطه علیت وجود دارد مثلاً صدقه موجب دفع بلا می شود.

*همه این روابط را خود خداوند طراحی نمودند و به اذن واراده او انجام می شود بنابراین ما با مراجعه به پزشک به قانون الهی عمل کرده ایم.

*همانطور که مراجعه به پزشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد درخواست از اولیای الهی برای اجابت خواسته هامون منافاتی با توحید دارد. زیرا اولیاء الهی به اذن خداوند و به واسطه اسباب و علل غیر مادی این کار را انجام می دهند.

* اگر ما معتقد باشیم که توانایی پیامبران و اولیاء الهی مستقل از خداوند است دچار شرک می شویم. اگر این توانایی را از جانب خداوند بدانیم عین توحید است.

* در میان تمام مذاب و فرقه های مسلمانان فقط تکفیری ها درخواست از پیامبر و ائمه را شرک می دانند.

***تکفیری ها:** گروهی هستند که در جوامع و کشورهای اسلامی شکل گرفته اند و معتقدند: توسل به پیامبران و معصومین شرک است و طلب دعا او شفیع قرار دادن دیگران را شرک می دانند و معتقدند معتقدین به توسل کافر هستند.

پیام آیات:

*آیه «الله خالق کل شیء» «خداوند آفریننده هر چیزی است» (سوره زمر آیه 62)

مفهوم: توحید در خالقیت

*آیه «ولله مافی السماوات وما فی الارض» «آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن خداست»

(سوره آل عمران آیه 109)

مفهوم: توحید در مالکیت

*آیه: «مالله من دونه من ولی ولایشرک فی حکمه احدا»

(آنها هیچ ولی جز او ندارند و او در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی سازد» (سوره کهف آیه 26)

مفهوم: توحید در ولایت

*آیه «قُلْ أَغْبِرَ اللَّهُ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ»

بگو: آیا جز خدا پروردگاری را بطلبیم در حالی که او پروردگار همه چیز است؟ (سوره انعام آیه 164)

مفهوم: «قل اغیر الله ابغی ربا» رد شرک در ربوبیت

«وهو رب کل شیء» **اثبات توحید در ربوبیت**

تدبر در قرآن صفحه 22

الف- با توجه به اهمیت سوره توحید و جایگاه آن در قرآن کریم در آیات این سوره تدبر کنید و پیام های آن را بدست آورید.

بسم الله الرحمن الرحيم

*قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

اشاره به یگانگی خدا دارد

*اللَّهُ الصَّمَدُ

صمد به دو معناست : اول به معنای شخص بزرگی که نیازمندان برای رفع نیاز خود به سوی او می روند

دوم به معنای چیزی است که توخالی نیست بلکه پر است بنابراین معنای صمد در این آیه این است که خداوند غنی

است و تمام مخلوقات جهت رفع نیاز خود رو به سوی او دارند و به او محتاج هستند.

*لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

رابطه خداوند با موجودات رابطه آفرینش است نه زایش . موجودات را می آفریند یعنی از نیستی به هستی می آورد

*وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

کفر همتراز در مقام و منزلت. در این آیه هر گونه همترازی سایر موجودات با خداوند چه در ذات او چه در صفات و چه در

افعال نفی می شود. به عبارت دیگر معنای آیه این است که خداوند هیچ همتا و شریکی ندارد.

ب- بعد از ترجمه آیه 16 سوره رعد به سؤالات زیر پاسخ دهید .

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

بگو که آفریننده آسمانها و زمین کیست؟ بگو: خداست، پس بگو: آیا شما خدا را گذارده و غیر خدا (مانند بتان و فرعونان) را برای نگهبانی و یاری خود برگرفتید در صورتی که آنها بر سود و زیان خود هم قادر نیستند؟ آن گاه بگو: آیا چشم نابینا (ی جاهل) و دیده بینا (ی عالم) یکسان است؟ یا ظلمات (شرک و بت پرستی) با نور (معرفت و خدا پرستی) مساوی است؟ یا آنکه این مشرکان شریکانی برای خدا قرار دادند که آنها هم مانند خدا چیزی خلق کردند و بر مشرکان، خلق خدا و خلق شریکان خدا مشتبه گردید؟ (هرگز چنین نیست) بگو: تنها خدا خالق هر چیز است و او خدای یکتایی است که همه عالم مقهور اراده اوست.

1- کسی را می توانیم به عنوان رب خود انتخاب کنیم که خالق جهان است (قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ)

2- کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد نمی تواند ولی و سرپرست مردم باشد.

3- در صورتی جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند که آن چه را مشرکان شریک خدا قرار می دهند همچون خدا مخلوقاتی خلق کرده باشند.

ج- مراتب توحید یا شرک را در آیات ذکر شده مشخص کنید :

*قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ همه مراتب توحید

*اللَّهُ الصَّمَدُ این آیه به صفت خدا پرداخته و اشاره ای به بحث مراتب توحید ندارد.

*لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ اشاره ای به مراتب توحید و شرک ندارد

*وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ همه مراتب توحید را در بردارد

*قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ توحید در ربوبیت

*قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ شرک در ولایت

*أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ شرک در خالقیت

*قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ توحید در خالقیت

*وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ همه مراتب توحید

اندیشه و تحقیق:

1- باور به توحید در خالقیت، مالکیت و ولایت و ربوبیت چه تأثیری در زندگی ما می گذارد؟

می دانیم که همه از اویم و به سوی خداوند خواهیم رفت او تنها خالق هستی است فقط از او کمک می گیریم. مالک

حقیقی است و فقط او را می پرستیم .

سؤالات:

1-درستی یا نادرستی عبارات زیر را با صحیح، غلط مشخص کنید.

الف- توحید در ربوبیت یعنی هر گونه تصرف در جهان، حق خداست و شایسته اوست.

ب-باغبان وقتی رابطه خود را با خدا بررسی می کند که هم خودش وهم نیرو و توانش از خداست.

2-جاهای خالی را تکمیل نمایید.

الف- اطاعت از رسول خدا(ص) و جانشینی آن حضرت لازمه است.

ب-اگر چند مبدأ و چند خالق برای جهان تصور کنیم هر یک از آنها را و فرض کرده ایم.

3- به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

الف- اعتقاد به اینکه هر گونه تصرف در جهان حق و شایسته خداوند است بیانگر کدام نوع توحید است؟

ب- اعتقاد به تعدد خدایان در آفرینش چه شرکی نامیده می شود؟

4- به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

الف- در چه صورتی کسی که شفای بیمار خود را از رسول خدا(ص) درخواست کند گرفتار شرک شده است؟ توضیح دهید.

ب- استدلال کنید چرا برای جهان آفرینش چند مبدأ و خالق نمی توان تصور کرد؟

سؤالات چهار گزینه ای

1-عقیده به توانایی اولیای دین در برآوردن حاجات انسان به اذن خداوند، نشان دهنده کدام مرتبه توحید است و این آیه

که آفریننده حکیم، عالم را هدایت می کند، بیانگر توحید مطرح دهنده در کدام آیه است؟

الف- توحید در ولایت- مالک من دونه من ولی ولایشرک فی حکمه احدا»

ب-توحید در ولایت « قل اغیر الله ابغی ربا وهو رب کلی شیء»

ج-توحید در ربوبیت- مالهم من دونه من ولی ولایشرک فی حکمه احدا

د- توحید در ربوبیت: « قل اغیر الله ابغی ربا وهو رب کلی شیء»

2-قرآن کریم ترتیب اعمال فردی و اجتماعی مؤمنان را بر چه مواردی قرار داده است؟

الف- توحید - اخلاق ب- توحید - اخلاق ج- اخلاق - اخلاق د- اخلاق - توحید

پاسخنامه سؤالات

ب- صحیح

1-الف- غلط

2-الف- توحید ب- محدود - ناقص

3-الف- توحید در ولایت ب- شرک در خالقیت

4-الف- همان گونه که در خواست از پزشک برای درمان بیمار با توحید منافاتی ندارد. درخواست از اولیای الهی برای شفای بیماران نیز منافاتی با توحید ندارد زیرا آنان بواسطه اسباب غیر مادی این کار را انجام می دهند. عقیده به توانایی پیامبر اکرم(ص) و اولیای دین شفا دادن بیمار و وقتی موجب شرک است که توانایی را از خود آنها بدانیم . اما اگر این توانایی را از خداوند به اذن او بدانیم ، عین توحید است.

ب- اگر چند مبدأ و چند خالق برای جهان تصور کنیم که هر کدام خالق بخشی از جهان هستند در واقع هر کدام از آنها را محدود و ناقص فرض نموده ایم . زیرا هر یک از خدایان باید کمالاتی را داشته باشد که دیگری آن کمالات را ندارد و گرنه همگی عین همدیگر می شوند و دیگر چند خدانیستند. چنین خدایان ناقص، نیازمند هستند و هر یک به خالق کامل بی نیازی احتیاج دارند که نیاز او را برطرف نماید در حالی که خداوند آن وجودی است که نباید نیازمند باشد.

سؤالات چهار گزینه ای

1-گزینه د 2-گزینه ب

ارجاعات

قرآن کریم

کتب درسی دین زندگی دوازدهم تجربی چاپ 1399